

УДК 346.2

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v105.2025.20>*О. П. Машевська, О. Ю. Радченко, К. О. Фещук*

ДО ПРОБЛЕМИ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД СПЛАТИ СУДОВОГО ЗБОРУ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, існує критична необхідність у належному та ефективному функціонуванні військово-промислового комплексу держави, серед іншого, у своєчасному забезпеченні військових частин засобами захисту та ураження, засобами безперебійного живлення, харчовими продуктами, військовою амуніцією тощо.

Постановка проблеми. Однак все частіше трапляються випадки неналежного виконання контрагентами умов договорів щодо виготовлення або постачання необхідного конкретним військовим частинам, які сприяють захисту та обороні нашої держави в умовах війни.

Така бездіяльність з боку суб'єктів господарювання, які виконують державні контракти призводить до негативних наслідків: втрати особового складу, техніки, території України.

Для захисту своїх порушених прав, військові частини, як самостійні суб'єкти, звертаються до судів з відповідними позовами, розгляд яких досить часто затягується з причини несвоєчасної сплати судового збору або і взагалі відсутності фінансової можливості здійснити відповідний платіж через відсутність бюджетних асигнувань та довготривалого процесу їх проведення.

Військові частини мотивують неможливість сплати судового збору процедурними ускладненнями, які не дозволяють оперативно вирішувати питання зі сплатою.

Розгляд подібних справ має відбуватися оперативно, судові рішення мають виконуватися своєчасно, оскільки це впливає на обороноздатність України в цілому, та на ефективність окремих військових одиниць – зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зазначити що наразі відсутні ґрунтовні теоретичні дослідження даної теми. Тому в статті буде наведено практичний аспект проблем стягнення судового збору з військових частин на основі актуальної судової практики.

Мета даної роботи: дослідження справляння судового збору з військових частин в умовах воєнного стану при зверненні до суду, визначення основних практичних проблем та внесення пропозицій щодо варіантів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Варто зазначити, що діяльність військових частин щодо представництва у суді регулюється Інструкцією з організації претензійної та позовної роботи, представництва інтересів у судах і виконання рішень судів у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністерства оборони України від 30.12.2016 року №744 (зі змінами) [1].

Так, при поданні рапорту на сплату судового збору в поточному місяці, відповідні суми можуть бути включені на фінансування до заявки на потребу в коштах

для сплати судового збору за КЕКВ 2800 «Інші поточні видатки» не раніше наступного місяця, а така заявка, у випадку її задоволення, може бути профінансована ще через місяць, тобто процедура отримання фінансування на сплату судового збору займає не менше ніж 2 місяці, і це за умови, що така сума взагалі буде погоджена у відповідній статті видатків за КЕКВ 2800 «Інші поточні видатки».

Досить часто військові частини не мають затверджених бюджетних асигнувань на сплату судового збору, а кожен раз мають проходити процедуру отримання погодження на такі асигнування, така процедура може тривати декілька місяців.

При цьому, питання сплати судового збору неодноразово порушувалося військовими частинами, зокрема, пропонувалося встановити іншій, окремий порядок невідкладного фінансування відповідних видатків, а не за загальною процедурою, або надати військовим частинам можливість мати певний постійний залишок коштів на рахунку в Держказначействі за КЕКВ 2800 «Інші поточні видатки», достатній на сплату судових зборів по певній кількості справ, однак, на сьогодні, питання залишається невирішеним та відкритим.

Неможливість сплати судового збору військовими частинами має процедурні перешкоди, які не можуть бути самостійно вирішені військовими частинами, а формальний підхід судів у цьому питанні ставить військові частини, як учасників судових процесів, в завідомо уразливе становище порівняно з іншими учасниками судових процесів, що порушує принцип рівності перед судом та законом. Особливе значення таке ураження в правах має під час війни.

Військові частини, які звертаються з позовами вважають, що норма: п.п. а) п. 2 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про судовий збір», яка надає підставу для звільнення від сплати судового збору для військовослужбовців може бути застосована як аналогія закону до військової частини як платника судового збору [2].

Крім того, обґрунтовують свою позицію, що звільнення від сплати судового збору буде розумним з огляду на порушені у справі питання (тобто, відповідатиме вимогам пункту 11 Рекомендацій Комітету міністрів Ради Європи R(81)7) [3]; буде виправданим (тобто, відповідатиме вимогам пункту 90 Рекомендацій Комітету міністрів Ради Європи CM/Rec(2004)20) [4]; буде відповідати критеріям помірності (тобто, розумності, обґрунтованості, доцільності, як це витлумачив Конституційний Суд України у рішенні від 28.11.2013 №12-рп/2013) [5], адже розгляд цієї справи становить суспільний інтерес і суспільну зацікавленість в належному забезпеченні обороноздатності країни.

Наразі кількість позовів, де позивачами виступають військові частини значно збільшилася і це є обґрунтовано в умовах нашої реальності. З практики, у позовних заявах позивачі просять суд надати відстрочку/розстрочку щодо сплати судового збору або ж звільнити від сплати взагалі.

Для з'ясування можливості задоволення відповідних заяв розглянемо судову практику.

Із системного аналізу змісту норм статті 8 Закону України «Про судовий збір» Велика Палата ВС у постанові від 14.01.2021 у справі №0940/2276/18 [6] дійшла висновку, що положення пунктів 1 та 2 ч. 1 цієї статті Закону не поширюються на юридичних осіб, незалежно від наявності майнового критерію (майно-

вого стану учасника справи – юридичної особи), а положення п. 3 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про судовий збір» можуть бути застосовані до юридичної особи за наявності майнового критерію, але тільки у справах, визначених цим пунктом, тобто предметом позову в яких є захист соціальних, трудових, сімейних, житлових прав, відшкодування шкоди здоров'ю.

Разом з тим, Велика Палата Верховного Суду у постанові від 14.01.2021 у справі №0940/2276/18 [6] також висувала, що юридична особа не позбавлена права звернутися із клопотанням про відстрочення або розстрочення сплати судового збору, і суд за результатами розгляду цього клопотання не обмежений у праві на власний розсуд відстрочити або розстрочити таку сплату. Крім того, із наведеного убачається, що прийняти рішення про відстрочення або розстрочення сплати судового збору суд може і з власної ініціативи у тому разі, коли юридична особа звертається із клопотанням про звільнення від сплати судового збору.

Між тим, відповідно до пункту 37 вказаної постанови навіть за наявності умов для відстрочення сплати судового збору, таке відстрочення за змістом статті 8 Закону України «Про судовий збір» є правом, а не обов'язком суду.

Велика Палата Верховного Суду в постанові від 18.10.2023 у справі №910/10939/22 [7], зазначила, що у випадку відмови судом у задоволенні клопотання скаржника про звільнення/зменшення (відстрочення/розстрочення) сплати судового збору суд постановляє ухвалу, яку направляє скаржнику, отримавши яку, скаржник повинен виконати вимоги, наведені в ухвалі суду про залишення скарги без руху, а саме надати суду докази сплати судового збору у встановленому розмірі. У випадку якщо скаржник не виконає таких вимог ухвали до закінчення строку, наданого судом або встановленого законом на усунення недоліків, останній не позбавлений права звернутися до суду з клопотанням про поновлення зазначеного строку.

Велика Палата Верховного Суду у постанові від 28 квітня 2021 року у справі № 640/3393/19 [8] також зазначала, що особа, яка утримується за рахунок державного бюджету, має право в межах бюджетних асигнувань здійснити розподіл коштів з метою забезпечення сплати судового збору. Однак така правова позиція навряд чи є застосовною для військових частин як суб'єктів, що перебувають в адміністративному підпорядкуванні Генеральному штабу ЗСУ чи Міноборони України.

Чинна сьогодні редакція статті 5 Закону України «Про судовий збір» не відносить військові частини до числа юридичних осіб, звільнених від сплати судового збору. Тоді як законодавець звільнив від сплати судового збору центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб, щодо яких застосовано санкції, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб тощо.

Поділяємо думку про те, що сам лише факт запровадження воєнного стану не може бути підставою для безумовного відстрочення, розстрочення чи звільнення від сплати судового збору у всіх абсолютно випадках. Тому питання ж необхідності звільнення від сплати судового збору або відстрочення сплати судового збору

до закінчення режиму воєнного стану, пов'язаних із запровадженням воєнного стану в Україні, вирішується судом у кожному конкретному випадку, виходячи з доводів, наведених у заяві/клопотанні.

Конституційний Суд України також вказав, що в державі, керованій правовладдям, реалізація права на доступ до суду має залежати насамперед від суті спору та інших значущих обставин, що пов'язані з питаннями права у цій справі, й не має залежати першочергово або винятково від фінансових можливостей сторони юридичного спору [9].

Та на нашу думку чинною редакцією спеціального закону та сталою судовою практикою, в тому числі Верховного Суду, яка склалася в Україні протягом дії воєнного стану, законодавець фактично позбавив військові частини на швидке та безоплатне звернення з позовами до суду та зобов'язав їх сплачувати судовий збір на загальних підставах, а також у встановлених законом розмірах.

Проте, резюмуємо, що з метою забезпечення єдності та сталості судової практики причиною для відступу Великої Палати Верховного Суду від висловленого раніше висновку може бути зміна суспільного контексту, через який застосований у цих рішеннях підхід повинен очевидно застаріти внаслідок розвитку суспільних відносин у певній сфері або їх правового регулювання (подібний правовий висновок викладено в постановках Великої Палати Верховного Суду від 09 квітня 2024 року у справі № 925/1440/22 [10], від 18 вересня 2024 року у справі № 918/1043/21 [11]).

Відповідно до статті 1 Закону України «Про Збройні Сили України» [12], Збройні Сили України забезпечують стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорону повітряного простору держави та підводного простору у межах територіального моря України у випадках, визначених законом, беруть участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом. З'єднання, військові частини і підрозділи Збройних Сил України відповідно до закону можуть залучатися до здійснення заходів правового режиму воєнного і надзвичайного стану тощо. Фінансування Збройних Сил України здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України (ст. 15 Закону).

За змістом статті 1 Закону «Про правовий режим воєнного стану» [13], воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

24.02.2022 у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» №64/2022 [14], затвер-

дженим Законом «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.04.2022 № 2102-IX [15], в Україні введено воєнний стан з 05 год. 30 хв. 24.02.2022, який, наразі, триває.

Військові частини – позивачі, посиляючись на ч. 1 ст. 8 Закону України «Про судовий збір» [2] доводять, що немає іншого доходу, окрім бюджетного фінансування, яке спрямовується на виплату грошового забезпечення особового складу та, в межах казначейських асигнувань на закупівлю робіт, товарів та послуг, що мають ознаки оборонних закупівель.

Відповідно до пункту 4.9 розділу IV Інструкції з організації претензійної та позовної роботи, представництва інтересів у судах і виконання рішень судів у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністерства оборони України від 30 грудня 2016 року № 744 (із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства оборони України від 19 лютого 2020 року N 53) юридична служба [...] за подання позовних заяв [...], здійснює розрахунок розміру ставки судового збору відповідно до Закону України «Про судовий збір» та подає рапорт з доданою заявкою на ім'я [...] командира (начальника, керівника) військової частини, [...] який у свою чергу невідкладно зобов'язує фінансову (фінансово-економічну) службу здійснити оплату судового збору. Крім цього, відповідна заявка про оплату судового збору надається до фінансової (фінансово-економічної) служби [1].

Заявка про оплату судового збору повинна містити: інформацію щодо необхідності оплати та розміру судового збору; реквізити, за якими слід сплатити судовий збір (рахунок, одержувач, код одержувача, банк одержувача, код банку одержувача, код бюджетної класифікації тощо); призначення платежу; термін, до якого необхідно сплатити судовий збір.

Посадові особи фінансової (фінансово-економічної) служби згідно з затвердженими у відповідних кошторисах асигнуваннями невідкладно забезпечують своєчасну оплату судового збору за подання позовних заяв [...], а також надають до юридичної служби відповідні документи, які підтверджують оплату судового збору.

У разі відсутності асигнувань на оплату судового збору та інших, пов'язаних з ними витрат, начальник фінансової (фінансово-економічної) служби в установленому порядку невідкладно запитує необхідні кошти від забезпечувального фінансового органу.

Отже, сплата військовими частинами судового збору здійснюється згідно з затвердженими у відповідних кошторисах асигнуваннями, а за їх відсутності – шляхом проходження процедури отримання погодження на такі асигнування у відповідній статті видатків за КЕКВ 2800 «Інші поточні видатки».

Військова частина не вправі самостійно здійснювати перерозподіл асигнувань за спеціальним фондом Державного бюджету України на поточний рік, у якому, серед них, не врахована потреба військових частин за КЕКВ 2800 «Інші поточні видатки» для сплати судового збору, як слідує із постанови КМУ від 23 січня 2024 р. № 69 «Деякі питання фінансування матеріально-технічного забезпечення військових частин Збройних Сил, інших військових формувань» [16], якою затвер-

джено Порядок спрямування коштів спеціального фонду державного бюджету [...] на матеріально-технічне забезпечення військових частин Збройних Сил, інших військових формувань.

Враховуючи ситуацію, яка склалася у зв'язку зі збройною агресією російської федерації, зокрема у фінансової спроможності військових частин сплачувати судовий збір за позовами у справах, що виникли в процесі оборонних закупівель, висновок ВП ВС у постанові від 14.01.2021 у справі № 0940/2276/18 [6] про те, що звільнення юридичної особи від сплати судового збору за наявності майнового критерію, можливе виключно у випадку, якщо предметом позову у справі є захист соціальних, трудових, сімейних, житлових прав, відшкодування шкоди здоров'ю, не може бути релевантним до застосування за суб'єктом та характером спірних правовідносин у справах, зокрема, щодо поставки товару для державних потреб в оборонній закупівлі для забезпечення обороноздатності країни з метою надання можливості ефективного ведення бойових дій.

ВП ВС у постанові від 22.02.2024 у справі № 990/263/23[17] зазначила, що можливість особи розпоряджатися своїми коштами та майном повинна враховуватися судами при оцінці фінансового (майнового) стану цієї особи при вирішенні питань, пов'язаних зі сплатою судового збору. При цьому ВП ВС визнала обґрунтованими доводи Товариства, що внаслідок застосування санкцій позивач позбавлений можливості сплатити судовий збір за подання позовної заяви та, як наслідок, реалізувати своє право на оскарження в суді Указу № 279/2023, яким такі санкції й було застосовано. Тобто у зазначеній справі ВП ВС при вирішенні питання відстрочення сплати судового збору врахувала майновий критерій до юридичної особи, предметом позову якої не був захист соціальних, трудових, сімейних, житлових прав або ж відшкодування шкоди здоров'ю.

Суди при розгляді справи керуються принципом верховенства права. Суди розглядають справи відповідно до Конституції України, законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Суд застосовує при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року і протоколи до неї, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, та практику Європейського суду з прав людини як джерело права.

Приписами статті 15 ГПК України [18] передбачено, що суд визначає в межах, встановлених цим Кодексом, порядок здійснення провадження у справі відповідно до принципу пропорційності, враховуючи: завдання господарського судочинства; забезпечення розумного балансу між приватними й публічними інтересами; особливості предмета спору; ціну позову; складність справи; значення розгляду справи для сторін, час, необхідний для вчинення тих чи інших дій, розмір судових витрат, пов'язаних із відповідними процесуальними діями, тощо.

Важливо врахувати, що у період воєнного стану видатки державного бюджету першочергово спрямовуються на національну безпеку, оборону та на здійснення заходів, пов'язаних із запровадженням правового режиму воєнного стану на території України.

Як свідчить практика ЄСПЛ в багатьох справах, основною складовою права на суд є право доступу в тому розумінні, що особі має бути забезпечена можливість

звернутись до суду для отримання захисту своїх прав чи інтересів і що з боку держави не повинні чинитись правові чи практичні перешкоди щодо такої можливості.

Так, ЄСПЛ у пункті 52 рішення від 19.06.2001 у справі «Креуз проти Польщі» [19] зазначив: «Суд повторює, як він уже постановляв у багатьох випадках, що пункт 1 статті 6 Конвенції гарантує кожному право подавати до суду будь-який позов, що стосується його цивільних прав та обов'язків... Положення, яке містить у собі «право на суд», з якого випливає право доступу до суду, тобто право порушувати провадження у суді в цивільних справах, становить лише один аспект; однак це є той аспект, який дійсно робить можливим використання подальших гарантій, закладених у пункті 1 статті 6. Такі характеристики судового провадження, як справедливість, відкритість та невідкладність, насправді не мають жодної цінності, якщо таке провадження передусім не порушено... Навряд чи можна уявити верховенство права без можливості мати доступ до суду.

У рішення від 19.06.2001 у справі «Креуз проти Польщі» [19] ЄСПЛ акцентував увагу на тому, що розмір судових витрат за обставин конкретної справи слід оцінювати з урахуванням можливості заявника сплатити таку суму та зважаючи на стадію провадження у справі. Саме ці обставини є істотними при вирішенні питання про те, чи було порушено право особи на доступ до суду.

ЄСПЛ визначено, що право на доступ до суду має «застосовуватися на практиці і бути ефективним» (рішення від 04.12.1995 у справі «Белле проти Франції» [20]). Суворе трактування національним законодавством процесуального правила (надмірний формалізм) можуть позбавити заявників права звертатись до суду (рішення від 28.10.1998 у справі «Перес де Рада Каваніллес проти Іспанії» [21]).

За висновками ЄСПЛ, необхідність сплачувати судовий збір по-різному впливає на можливість особи реалізувати право на доступ до суду залежно від стадії процесу, на якій воно виникає. Так, якщо сплата судового збору є умовою прийнятності позову (заяви) до розгляду й відповідно неможливість виконати зобов'язання перешкоджає особі звернутися до суду першої інстанції, наведене становить «потенційне обмеження» права на доступ до правосуддя. Отже, у разі подання обґрунтованого клопотання про звільнення від сплати судового збору, зменшення його розміру, відстрочення чи розстрочення його сплати, національним судам доцільно його задовольняти та порушувати провадження у справі (рішення від 19.06.2001 у справі «Креуз проти Польщі» [19], рішення від 24.05.2006 у справі «Вейсман та інші проти Румунії» [22]).

Застосувавши такий підхід ЄСПЛ, Велика Палата Верховного Суду в постанові від 18.01.2023 у справі № 170/129/21 [23] зазначила, що співвідношення принципу доступу до правосуддя та обов'язку сплати судового збору під час звернення до суду вимагає від суду тлумачити будь-які обов'язки зі сплати судового збору так, щоб жодним чином не ускладнити їх виконання позивачем (заявником, скаржником).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Враховуючи практику ЄСПЛ, з метою забезпечення належного балансу між інтересами держави щодо отримання судового збору, з одного боку, і правом позивача (військової частини) на розгляд його справи у судовому порядку – з іншого, у світлі конкретних обставин, вва-

жаємо, що в інтересах правосуддя з точки зору необхідності забезпечення права на доступ до суду та справедливого судового розгляду слід звільнити військові частини від сплати судового збору на період дії воєнного стану.

З огляду на те, що наразі триває воєнний стан, характери спорів у господарському судочинстві стосуються належного забезпечення обороноздатності країни та неможливості сплати судового збору у зв'язку з труднощами щодо фінансового забезпечення з Державного бюджету на потреби сплати судового збору військових частин та ускладненими процедурами щодо перерозподілу бюджетних коштів, пропонуємо внести зміни у Закон України «Про судовий збір».

Зважаючи на ситуацію, що склалася, вважаємо за необхідне доповнити Закон України «Про судовий збір» пунктом 29 частину 1 статті 5 в такій редакції: «29) військові частини – за позовами, що пов'язані з обороноздатністю держави на період дії воєнного стану в Україні».

Отже, такі законодавчі зміни, на нашу думку, є необхідним і важливим кроком, що поверне реальну можливість для захисту порушених прав та інтересів військових частин в умовах швидкого забезпечення Збройних Сил України під час воєнного стану.

Література

1. ІНСТРУКЦІЯ з організації претензійної та позовної роботи, самопредставництва, представництва інтересів Міністерства оборони України та Збройних Сил України у судах та інших державних органах, виконання судових рішень: Інстр. від 30.12.2016 № 744: станом на 19 лют. 2020 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS36725> (дата звернення: 21.01.2025).
2. Про судовий збір : Закон України від 08.07.2011 № 3674-VI: станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text> (дата звернення: 21.01.2025).
3. Рекомендація № R (81) 7 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів, що полегшують доступ до правосуддя. Судова влада України. URL: <https://court.gov.ua/userfiles/08.pdf> (дата звернення: 21.01.2025).
4. Рекомендація Rec(2004)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про роль Європейської конвенції з прав людини в університетській освіті та професійній підготовці: Рек. Ради Європи від 12.05.2004 № Rec(2004)4. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_573#Text (дата звернення: 21.01.2025).
5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням асоціації «Дім авторів музики в Україні» щодо офіційного тлумачення положень пункту 7 частини першої статті 5 Закону України «Про судовий збір» у взаємозв'язку з положеннями пункту «г» частини першої статті 49 Закону України «Про авторське право і суміжні права» : Рішення Конституц. Суду України від 28.11.2013 № 12-рп/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-13#Text> (дата звернення: 21.01.2025).
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 14.01.2021 у справі № 0940/2276/18. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/94525431> (дата звернення: 21.01.2025).
7. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 18.10.2023 у справі № 910/10939/22. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/114685580?utm_source=jurliga.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=jl01 (дата звернення: 21.01.2025).
8. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 28.04.2021 у справі № 640/3393/19. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/96694993> (дата звернення: 21.01.2025).
9. Суд визнав неконституційним окремий припис Закону України «Про судовий збір», який обмежує доступ особи до Верховного Суду як суду касаційної інстанції у цивільних справах | Конституційний Суд України. Конституційний Суд України | Офіційний вебсайт. URL: <https://csu.gov.ua/novyna/sud-vyznav-nekonstytutsiynym-okremuy-prypys-zakonu-ukrayiny-pro-sudovyy-zbir-yakyy-obmezhuye> (дата звернення: 21.01.2025).

10. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 09.04.2024 у справі № 925/1440/22. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/118465133> (дата звернення: 21.01.2025).
11. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 18.09.2024 у справі № 918/1043/21. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/121753942> (дата звернення: 21.01.2025).
12. Про Збройні Сили України : Закон України від 06.12.1991 № 1934-XII: станом на 5 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> (дата звернення: 21.01.2025).
13. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII : станом на 8 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 21.01.2025).
14. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022: станом на 7 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 21.01.2025)
15. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24.02.2022 № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 21.01.2025).
16. Деякі питання фінансування матеріально-технічного забезпечення військових частин Збройних Сил, інших військових формувань: Постанова Каб. Міністрів України від 23.01.2024 № 69: станом на 30 жовт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/69-2024-п#Text> (дата звернення: 21.01.2025).
17. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 22.02.2024 у справі № 990/263/23. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/117555175> (дата звернення: 21.01.2025).
18. Господарський процесуальний кодекс України: Кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII: станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 21.01.2025).
19. Рішення ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ від 19.06.2001 у справі № 28249/95. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/227756__227821 (дата звернення: 21.01.2025).
20. Рішення ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ від 04.12.1995 № 23805/94. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/tur#%7B%22itemid%22%3A%22001-57952%22%7D> (date of access: 21.01.2025).
21. Рішення ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ від 28.10.1998 № 116/1997/900/1112. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-58260%22%7D> (date of access: 21.01.2025).
22. Рішення ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ від 24.05.2006 № 63945/00. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-75511%22%7D> (date of access: 21.01.2025).
23. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 18.01.2023 у справі № 170/129/21. URL: <https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=109046337&red=10000360948053982748e180ee4643f80cb4f0&d=5> (дата звернення: 21.01.2025).

Анотація

Машевська О. П., Радченко О. Ю., Фецул К. О. До проблеми звільнення від сплати судового збору військових частин в умовах воєнного стану. – Стаття.

У публікації приділена увага важливому на сьогодні питанню – звільненню військових частин від сплати судового збору. Наразі ключова сфера діяльності держави – це обороноздатність України, яка полягає у своєчасному забезпеченні військових одиниць за усіма потребами: від зброї до засобів гігієни особового складу, тощо.

Як свідчить судова практика, значно зросла кількість позовів військових частин до контрагентів, які не виконують умов укладених договорів, та в результаті вчасно або і взагалі не постачають необхідне. В даному випадку військова частина, як самостійний суб'єкт господарських правовідносин, звертається за захистом своїх порушених прав до судів.

Відповідно до діючого законодавства України про судовий збір, військові частини мають сплачувати судовий збір, однак через тривалу процедуру фінансування на дану статтю витрат або ж і взагалі через відсутність бюджетного асигнування, порушується право військових частин на своєчасне звернення за захистом свого порушеного права, але найголовніше – на практиці це призводить до негативних наслідків, адже вчасно не поставлені, до прикладу, безпilotні апарати, – це життя людей.

Судова практика намагається відповідати реаліям сьогодення, зокрема суди виносять ухвали про розстрочку/відстрочку сплати судового збору для військових частин, одна це не є рішенням даного питання.

Вважаємо, що проблема потребує нагального законодавчого врегулювання.

Сьогодні, до прикладу, законодавець звільнив від сплати судового збору центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб, щодо яких застосовано санкції та інші.

Тому автори статті, вивчивши дане питання з практичної сторони, пропонують внести зміни до Закону України «Про судовий збір»: звільнити військові частини від сплати судового збору у справах, які пов'язані з обороноздатністю держави в умовах воєнного стану в Україні.

Ключові слова: Збройні Сили України, невиконання зобов'язань контрагентами, право на доступ до суду, обороноздатність, зміни законодавства.

Summary

Mashevska O. P., Radchenko O. Yu., Feshchuk K. O. On the problem of exemption from paying court fees for military units under martial law. – Article.

The publication pays attention to an important issue today – the exemption of military units from paying court fees. Currently, the key area of state activity is the defense capability of Ukraine, which consists in timely provision of military units with all their needs: from weapons to personnel hygiene products, etc.

As judicial practice shows, the number of claims by military units against contractors who do not fulfill the terms of the concluded contracts and, as a result, do not supply the necessary goods on time or at all has increased significantly. In this case, the military unit, as an independent subject of economic relations, applies to the courts for protection of its violated rights.

According to the current legislation of Ukraine on court fees, military units must pay court fees, however, due to the lengthy financing procedure for this expense item or generally due to the lack of budget allocation, the right of military units to timely apply for protection of their violated rights is violated, but most importantly, in practice this leads to negative consequences, because unmanned aerial vehicles that are not delivered on time, for example, are people's lives.

Judicial practice is trying to meet the realities of today, in particular, courts issue rulings on installments/postponement of payment of court fees for military units, but this alone is not a solution to this issue.

We believe that the problem requires urgent legislative regulation.

Today, for example, the legislator exempted from paying court fees the central executive body that ensures the implementation of state policy in the field of collecting assets of persons subject to sanctions and others.

Therefore, the authors of the article, having studied this issue from a practical perspective, propose to amend the Law of Ukraine “On Court Fees”: to exempt military units from paying court fees in cases related to the defense capability of the state under martial law in Ukraine.

Key words: Armed Forces of Ukraine, non-fulfillment of obligations by counterparties, right of access to court, defense capability, changes in legislation.